

De Vrienden van de Plantentuin Gent

Algemene
Vergadering
2014

De Vrienden van de Plantentuin Gent

Driemaandelijks tijdschrift

Jaargang 34 - nr. 1 - maart 2015

Inhoud

Bestuur 2015	p. 1
Redactioneel	p. 2
Agenda 2015	p. 4
<i>Clematis montana</i>	p. 5
Nieuw in de Plantentuin: een vertakte bremraap	p. 9
Colofon	p. 10
Plant van de maand: <i>Decaisnea fargesii</i> , de Augurkenstruik	p. 11
Over de andere "Schreve": tuinen Zeeuws-Vlaanderen	p. 19
S19 Victoriakas zijkanten	p. 21
Onbekend maakt onbemind (6)	p. 28
14de Lentebeurs Plantentuin	p. 44
De Vrienden gaan naar Beerlegem en Velzeke	p. 45
Lidgeld 2015	p. 48

Voorzitter

Paul Goetghebeur
Ledeganckstraat 35, 9000 Gent
tel. 09-264 5055
fax 09-264 5073
Paul.Goetghebeur@telenet.be

Secretaris

Ferdinand Cobbaut
Fuchsiasstraat 105, 9000 Gent
tel. 0497-848882
Ferdinand.cobbaut@advalvas.be

Penningmeester

Léonard Cobbaut
Willy Maststraat 51, 9032 Wondelgem

Leden,

Harald Evrard, 9050 Gentbrugge
Hilde Mortier, 9051 Sint-Denijs-Westrem
Gerda Postelmans, 9940 Evergem
Karel Reusens, 9051 Sint-Denijs-Westrem
Frank Schautteet, 9000 Gent

Website

<http://www.plantentuin-gent.be> (Vrienden)
<http://www.plantentuin.ugent.be> (Plantentuin)
Bezoek en like 'Vrienden van de Plantentuin Gent' op Facebook

Bankrekening: IBAN- BE21 0011 1921 5403 / BIC- GEBA BE BB

De Plantentuin is open:

De tuin en de publieksskassen (Victoriakas, tropische kas en subtropische kas) zijn dagelijks gratis toegankelijk. Tijdens werkdagen kun je er terecht van 9 tot 16.30 u; op zaterdag, zon- en feestdagen van 9 tot 12 u.
De succulentenkas is open op zondagvoormiddag van 11 tot 12 u.

Leden ex officio

Prof. Dr. Paul Goetghebeur
Directeur, Plantentuin

Ing. Chantal Dugardin
Hortulana, Plantentuin
Ledeganckstraat 35
9000 Gent
tel. & fax: 09-264 5073
Chantal.Dugardin@UGent.be

Titelblad: *Clematis montana*, Wikimedia Commons, foto Andrew Dunn

Redactioneel

Beste Vrienden en andere plantenliefhebbers (die nu lid willen worden, merci !),

Het leven voelt weer nieuw aan, als na een lange winterslaap, en bij het wakker worden zijn we nog een beetje slaperig.

Maar goed, we hebben al wat mooie, zonnige dagen gehad, die vooral genietbaar waren achter glas... Op ZONdag 8 maart was het echt prijs, onze eerste maaltijd buiten, tussen de nog zeer slapende planten. Zonnestralen op je huid, heerlijk.

In voorbereiding op de Floraliën van 2016 zijn we begonnen met het upgraden van de Plantentuin, in al zijn aspecten. Een belangrijk onderdeel is de kwaliteit van de naamplaatjes, die nu hier en daar ondermaats is, of ze zijn sterk verouderd en vervuild. Dankzij de financiële steun van een ZSV (= Zeer Sympathieke Vriend) van de Plantentuin hebben we recent een nieuw graveertoestel kunnen aankopen, waardoor we veel sneller en beter gecontroleerd dan vroeger nieuwe labels kunnen graveren. Dank aan deze Vriend !

Na de grondige renovatie van de afdeling Eudicotylen is dit vroege voorjaar ook de afdeling Monocotylen aan bod gekomen. Een ploegje Zuid-Roemeense arbeiders, sprekend met een opvallend Italiaans klinkend dialect, hebben op een recordtijd een groot deel van de paden heraangelegd, de nieuwe klinkers zijn nu nog bedekt door een laagje schitterend wit zand. Momenteel is de heraanplant reeds gestart, en binnenkort is dan ook hier gestalte gegeven aan de nieuwe classificatie volgens APG (Angiosperm Phylogeny Group).

Zo bouwen we samen met u en uw steun aan De Nieuwe Plantentuin !
Hartelijke groeten,

Paul Goetghebeur

Agenda 2015

April

5 10u Gratis rondleiding in de Plantentuin: "Zoektocht voor gezinnen met kinderen" (zie pagina 20)

26 Lentebeurs, Erfgoeddag

Mei

3 10u Gratis rondleiding in de Plantentuin: "Evolutie van de landplanten" (zie pagina 20)

9 9u45 De Vrienden gaan naar Beerlegem en Velzeke (zie pagina 45)

14 8u Meerdaagse tuinreis Normandië

Juni

7 10u Gratis rondleiding in de Plantentuin: "Eetbare bloemen" (zie pagina 27)

19 Zomerzonnewende in de Bourgoyen

26 9u "Over de andere Schreve": tuinen in Zeeuws-Vlaanderen (zie pagina 19)

Juli

5 10u Gratis rondleiding in de Plantentuin: "Seks in de Plantentuin"

Augustus

2 10u Gratis rondleiding in de Plantentuin: "Bijbelse planten"

22 14u Bezoek Boerse Poort

September

6 10u Gratis rondleiding in de Plantentuin: "Knappe knoppen"

Oktober

4 10u Gratis rondleiding in de Plantentuin: "Vruchten en zaden"

November

1 10u Gratis rondleiding in de Plantentuin: "Overlevingsstrategieën"

December

Za 12 14u30 Algemene Vergadering

Clematis montana

Tegenwoordig een alom aanwezige rijkbloeiende klimplant in tuinen, was *Clematis montana* in de loop van de 19de eeuw in Europa nog een exotische zeldzaamheid uit de verre Himalaya. Het verhaal over het vinden en de introductie van deze plant is redelijk eenvoudig te reconstrueren. Hiervoor moet in de eerste plaats gekeken worden naar de auteursnaam verbonden aan deze soort: *Clematis montana* Buchanan-Hamilton ex de Candolle met verwijzing naar het werk waarin de beschrijving gepubliceerd werd: Syst. Nat. [Candolle] 1: 164. 1817. Dit laatste is een afkorting voor *Regni Vegetabilis Systema Naturale, sive ordines, genera et species plantarum...* van Augustin Pyramus de Candolle (1778-1841). Naast een gedetailleerde beschrijving zijn er een paar interessante aanduidingen over het herbarium-materiaal dat aan de basis lag van de beschrijving, zoals "Buchanan (v.s. sp. in h. Lamb.)". Lamb. staat voor Aylmer Bourke Lambert (1761-1842). Een Brits plantkundige die in Oxford studeerde en onder andere een werk publiceerde over het genus *Pinus* en ook over *Cinchona*. Maar hier is het vooral zijn uitgebreid herbarium dat een rol speelde bij het tot stand komen van onder andere de naam *Clematis montana*. Na zijn overlijden werd dit herbarium in 1842 geveild via Sotheby. Wat betekent dat A.P. de Candolle al veel eerder inzage kreeg voor wat betreft de specimens verzameld door Buchanan-Hamilton in Nepal, en die vermoedelijk als duplicaten in het herbarium van Lambert terecht kwamen.

Francis Buchanan-Hamilton (1762-1829) was een arts in dienst van de East India Company die tot 1857 de gekoloniseerde gebieden in India bestuurde. In 1802-1803 kreeg hij de gelegenheid om Nepal te exploreren, wat resulteerde in het vinden van heel wat nieuwe planten. Waarbij dus eveneens *Clematis montana*, en het spoor hiervan kan gevolgd worden via herbariummateriaal dat zich in enkele historisch belangrijke collecties bevindt, maar tegenwoordig ook online geraadpleegd kan worden (RBG Kew, Linnean Society, Natural History Museum). Zo is er in het herbarium van de Linnean Society een specimen te vinden met als datum en locatie "Chitlong, 11th April 1802";

en in de collectie van het Natural History Museum een exemplaar met als gegevens "Chitlong, 13 April 1802". Hoewel Francis Buchanan-Hamilton op die manier *Clematis montana* via gedroogd herbariummateriaal registreerde en bekend maakte, was het wel nog even wachten voor de levende plant in Europese tuinen zou groeien en bloeien. Dit gebeurde dank zij de enthousiaste botanische inspanningen van twee Engelse dames die in 1823-1828 in India verbleven: Lady Amherst en haar dochter Sarah.

De Hon. Sarah Archer (1762-1838) huwde in 1800 William Pitt Amherst die aangesteld werd als Governor-General van India, en die ook de titel droeg van 1st Earl Amherst of Arracan. Zij hadden vier kinderen, waarbij Lady Sarah Elizabeth Pitt Amherst (1801-1876). Moeder en dochter kregen de gelegenheid om uitgebreid te botaniseren in de bergen rond Simla, waar de Governor-General blijkbaar enige tijd verbleef tijdens zijn ambtstermijn. Algemeen wordt aangenomen dat zij *Clematis montana* via zaden in Engeland introduceerden. Een zeer positieve getuigenis over de botanische prestaties van deze dames krijgen we van Nathaniel Wallich (1786-1854) die in 1815 directeur werd van de Plantentuin in Calcutta. In zijn *Plantae Asiaticae Rariores* (Vol. 1, p. 1-2, tab. 1-2, London 1830) brengt hij hen hulde bij de beschrijving van een prachtig bloeiende tropische boom die hij aantrof in Birma (nu Myanmar), en waarvoor hij de naam *Amherstia nobilis* bedacht:

"There can be no question that this tree, when in full foliage and blossom, is the most strikingly superb object which can possibly be imagined. I have very great satisfaction in naming it after the Right Honourable Countess Amherst and her daughter Lady Sarah Amherst, the zealous friends and constant promoters of all the branches of Natural History, especially Botany, who, after a residence of nearly five years in India, during which they performed an arduous and extensive journey to the lofty regions of western and northern Hindustan, spending many weeks among the mountains near the Himalaya, at an elevation of 10000 to 12000 feet, have returned to England with a large and very interesting collection of preserved specimens of plants, gathered and excellently preserved by their own skill and industry."

Intussen zat Nathaniel Wallich zelf ook niet stil. Zo bezocht hij in 1820 Nepal waar hij veel planten kon verzamelen. Het herbarium dat hij samenstelde bevatte echter niet enkel de planten die hij zelf vond, maar ook planten hem bezorgd door verschillende correspondenten in dienst van de Plantentuin in Calcutta. In verband met *Clematis montana* moet zeker Robert Blinkworth vermeld worden die in Kumaon (ook gespeld als Kamaon) verbleef en van daaruit regelmatig planten stuurde naar Wallich. In zijn *Plantae Asiaticae Rariores* (Vol. 3, tab. 217, 1832) geeft Wallich een beschrijving en afbeelding van *Clematis montana* met onder andere volgende opmerking: "Crescit in montibus Nepaliae. Aprilis & Maji. In Kamaon legit Robertus Blinkworth". Zijn herbarium en ook de afbeeldingen die hij liet uitvoeren kwamen uiteindelijk terecht in de collecties van de East India Company in London, en maken nu deel uit van het herbarium in Kew. Onder catalogusnummer 4681 zijn er drie afzonderlijke specimens te vinden voor *Clematis montana*, met verschillende etiketten, waarop telkens als inzameldatum 1821 vermeld staat naast de locatie Kamaon en als collector R. Blinkworth, ook afgekort als R.B. Vanzelfsprekend wordt Nathaniel Wallich eveneens vermeld omdat hij tenslotte de samensteller was van het herbarium dat hij bij zijn terugkeer naar Engeland aan de East India Company overhandigde.

Wanneer precies de plant onder de vorm van zaad dank zij Lady Amherst in Engeland terecht kwam is niet zeker. Als we kijken naar wat Wallich schrijft is 1828 zeker een waarschijnlijk jaartal vermits Lady Amherst dan terug naar Engeland reisde. Maar ook 1826 wordt als introductiedatum gegeven omdat ze vanuit India zaden opstuurde. Maar goed, mogelijks wordt het bepalen van zo'n exacte datum beïnvloed door het resultaat bij het opkweken van de plant. Bovendien werd *Clematis montana* nadien ongetwijfeld meer dan eens opnieuw ingevoerd, in elk geval onder de vorm met grotere bloemen, die de naam *Clematis montana* var. *grandiflora* W.J.Hooker kreeg. Een naam die tegenwoordig nog altijd aanvaard wordt (The Plant List, RBG Kew & Missouri BG). De auteursnaam verwijst hier naar William Jackson Hooker (1785-1865), die een beschrijving publiceerde in *Curtis's Botanical Magazine* (Bot. Mag. 70: t. 4061, 1844). Naast een beschrijving en afbeelding van deze variëteit geeft

hij nog volgende informatie:

" This handsome variety of the very fragrant *Clematis montana* flowered, in the open ground, in the garden of Mr. Veitch in Exeter, at the same time with the ordinary form of the plant, of which the blossoms are not half so large... The species is a native of Northern India. Dr. Buchanan Hamilton collected it at Chitlong in the valley of Nepal, flowering in April. Mr. Blinkworth gathered it in Kamaon, and Dr. Royle notices it as prevalent in the Himalayan Mountains, at an elevation of from 5000 to 7000 feet above the level of the sea."

Om te besluiten moet zeker vermeld worden dat het verhaal rond *Clematis montana* daarmee nog niet volledig verteld werd. Ook in China werden de soort en een aantal variëteiten gevonden. Daarbij speelden zowel de Franse missionarissen als Ernest Henry Wilson een rol. Maar dat is dan stof voor een vervolg. Voor liefhebbers is *Clematis montana* tegenwoordig als tuinplant gemakkelijk te vinden en op te kweken. Naast de witbloeiende vorm is er ook een vorm met roze bloemen en purperkleurig blad. Een klimplant met opvallende bloei in het late voorjaar.

Bibliografie

- Campbell-Culver, M. (2001). The origin of plants. London.
- Candolle, de, A.P. (1817). Regni vegetabilis systema naturale, ... Paris.
- Coats, A.M. (1969). The quest for plants. London.
- Desmond, R. (1977). Dictionary of British and Irish botanists, etc. London.
- Press, J.R. & Shrestha, K. (2000). Collections of flowering plants by Francis Buchanan-Hamilton from Nepal, 1802-1803. Bulletin of the Natural History Museum (Bot.) 30 (2): 101-130. London.
- Stafleu, F.A. & Cowan, R.S. (1976-1988). Taxonomic literature. Utrecht.
- Wallich, N. (1830-1832). Plantae Asiaticae Rariores. London. Paris. Strassburg.

Bernard Symoens

Nieuw in de Plantentuin: een vertakte Bremraap !

Enkele weken geleden toont een van onze tuiniers (Ann Herman) mij fier een zeer opvallende plant, een soort Bremraap, samengroeiend in een bloempot met een heel erg verwelkte aardappelplant, blijkbaar wil deze holoparasiet ook groeien op een aardappelknol ! Een nieuwe aanwinst die ingeschreven is in 2014, als zaad ontvangen uit een andere plantentuin. De bloemkleur is van een aantrekkelijke blauw-paarse tint, maar vooral bijzonder is de vertakking van het bloemgestel, een ongewoon fenomeen bij Bremrapen.

De plant was reeds bekend bij Linnaeus in 1753, waar ze in het startwerk van de naamgeving, *Species Plantarum*, opgenomen is als *Orobancha ramosa* L., letterlijk : de vertakte bremraap, blijkbaar heeft dit merkwaardige fenomeen ook bij Linnaeus een diepe indruk nagelaten.

Ik zoek wat informatie bijeen over deze soort, en in wat oudere werken wordt deze aangeduid als een ernstige parasiet bij de cultures van nuttige planten, zoals hennep en tabak. Tja, nuttig...

Ook nu nog wordt ze beschouwd als een lastige parasiet op dezelfde cultures, maar dan vooral in drogere, warmere streken, waar ze vaak is ingevoerd, wellicht doordat het zeer fijne stofzaad ongemerkt mee met zaaigoed van de cultuurgewassen is overgebracht.

De soort draagt trouwens een mooie, wat eigenzinnige Nederlandse naam, Hennepvreter.

In het verre verleden zijn er wat pogingen verricht om het genus *Orobancha* op te splitsen, onder andere door een Belgische botanicus, Barthélemy Charles Joseph Dumortier, die in 1822 een nieuw genus beschrijft, *Kopsia*, waarbij later de soort *Kopsia ramosa* als lectotypesoort wordt aangeduid. *Kopsia* is een eervolle verwijzing naar Jan Kops (1765-1849), die be-

langrijk is geweest in het landbouwonderwijs in Nederland, en die in 1800 gestart is met het publiceren van het eerste deel van de Flora Batava. Het laatste deel, nummer 28, is voltooid in 1934...

Er is nog een tweede *Kopsia*, een vooral tropisch Aziatisch genus van de Maagdenpalmfamilie (Apocynaceae), gepubliceerd door Blume in 1823, dus één jaar later.

De oudste *Kopsia* is in de vergetelheid gesukkeld en staat nu op de lijst van *nomina rejicienda*, de jongste *Kopsia* is behouden en is opgenomen op de lijst van *nomina conservanda*. Een verhaal vergelijkbaar met wat aan bod komt bij *Decaisnea*, echt niet uitzonderlijk, er zijn nu méér dan 1100 dergelijke genusnamen die moeten worden bewaard !

Later in de lente zullen we deze plant uitzetten in het perceel met de Nachtschadefamilie (Solanaceae) in de Systematiek Eudicotylen, waar u dan de derde soort Bremraap in de Plantentuin kan komen bewonderen.

Paul Goetghebeur

De Vrienden van de Plantentuin Gent

Driemaandelijks tijdschrift

Jaargang 34 - Nummer 1 - maart 2015 ISSN 0777- 8821

Redactie en lay-out

Redacteur: Paul Goetghebeur. Coördinator: Karel Reusens.

Aan de samenstelling van dit nummer hebben meegewerkt: Chantal Dugardin, Paul Goetghebeur, Marc Libert, Karel Reusens, Bernard Symoens.

Onze welgemeende dank gaat ook uit naar alle vrijwillige medewerkers die zorgden voor plooi-, kleef-, en transport-activiteiten, die het verschijnen van het vorige nummer mogelijk hebben gemaakt.

© De Vrienden van de Plantentuin Gent, 2015

Overname van artikels is alleen mogelijk ná schriftelijke toestemming van de redacteur.

Plant van de Maand : *Decaisnea fargesii*, de Augurkenstruik

In de loop van de maand april zullen onze exemplaren van deze prachtige struik tot bloei komen, kort na het ontluiken van de grote, dikke knoppen, waarin de magnifieke bladeren opgeplooid liggen te wachten op de warmte van de lentezon.

En opnieuw, bij het even wat nader bekijken van deze planten, blijken weer meerdere problemen op te duiken rond identificatie, naamgeving, omschrijving van genera, etc. Dus proberen we alles mooi op een rijtje te zetten, in de hoop om klaarheid te scheppen voor onze lezers en bezoekers.

Vooreerst moeten we de plant situeren in zijn natuurlijke verwantschap, meer bepaald in de Boterbloem-orde (Ranunculales), waartoe enkele bekende families behoren, zoals de Boterbloemfamilie (Ranunculaceae), de Papaverfamilie (Papaveraceae) en de Berberisfamilie (Berberidaceae).

Twee genera waren reeds vroeg bekend, *Lardizabala* Ruiz & Pavon (1791) uit Chili, en *Stauntonia* de Candolle (1817) uit China, en omwille van het lianeuze karakter, de drietallige bloemen, en de losse vruchtbladen werden ze ondergebracht in de passende Sikkelzaadfamilie (Menispermaceae), ook in de Boterbloem-orde. Maar in 1821 ontdekte de beroemde Robert Brown een ongewoon aspect van deze planten, de zaadknopjes liggen niet langs lijnen (placentae) in de jonge vruchtbeginsels, maar verspreid over de gehele binnenwand (bekend als laminale placentatie). Dit bijzondere kenmerk overtuigde Robert Brown ervan dat deze planten een nieuwe familie voorstellen, de *Lardizabalaceae*, wel een leuke naam overigens.

In 1824 kwam een derde genus *Holboellia* Wallich in de botanische wereld, maar de belangrijkste stap naar een goed inzicht in deze familie werd gezet door Joseph Decaisne, in de eerste grondige revisie van de familie, waarbij

meteen drie nieuwe genera werden erkend, *Akebia*, *Boquila*, en *Parvatia*. Later komen nog drie genera aansluiten, onze *Decaisnea* J.D.Hooker & Thomson (1855), *Sinofranchetia* (Diels) Hemsley (1907), en tenslotte *Sargentodoxa* Rehder & E.H.Wilson (1917).

Momenteel worden nu nog 7 genera erkend, *Akebia*, *Boquila*, *Decaisnea*, *Lardizabala*, *Sargentodoxa*, *Sinofranchetia*, *Stauntonia* (incl. *Holboellia*, *Parvatia*). Merkwaardig is het zeer disjuncte areaal, met twee genera in Chili (*Boquila*, *Lardizabala*), en de rest van de familie in Oost-Azië.

Ook de verwantschapsrelaties tussen de genera zijn vrij goed gekend. *Sargentodoxa* (stengel met rood melksap, 1 zaadknop per vruchtblad, 20-40 vruchtbladen) is de zustergroep van alle andere genera (geen melksap, enkele tot veel zaadknoppen per vruchtblad, 3-6 vruchtbladen).

De tweede tak wordt gevormd door *Decaisnea* (een struikvormige soort met geveerde bladeren), zustergroep van de andere genera (lianen met handvormig samengestelde bladeren).

De derde tak is *Sinofranchetia* (blad met drie deelblaadjes, de laterale asymmetrisch), zustergroep van de andere genera (blad met 5-9 deelblaadjes, alle gelijk).

De vierde tak bestaat uit de twee Chileense genera (*Boquila* & *Lardizabala*, tweehuizige planten), zustergroep van de Aziatische rest (*Akebia*, *Stauntonia* sensu lato, eenhuizige planten).

Deze twee genera zijn dus de laatste twee zustergroepen van elkaar, *Akebia* (deelblaadjes met afgeronde top, helmdraden kort, vruchten openspringend) en *Stauntonia* sensu lato (deelblaadjes met spitse top, helmdraden lang, vruchten blijven gesloten).

Dit kan volstaan als situatieschets, met een beknopt en bruikbaar overzicht van de diversiteit, en nu zullen we ons even concentreren op het genus *Decaisnea*.

Wat blijkt, er is niet één genus *Decaisnea*, er zijn er drie !

De oudste naam is *Decaisnea* Lindley (1832), gepubliceerd voor een genus van orchideeën. Deze naam bevindt zich echter in een manuscript, de beroemde Numerical List van Wallich, voluit : *A numerical list of dried specimens of plants in the East India Company's Museum, collected under the superintendence of Dr. Wallich of the Company's Botanic Garden at Calcutta.*

De namen op deze lijst zijn niet voorzien van een beschrijving, het zijn *nomina nuda*, die nomenclaturaal geen rol spelen. In dit geval wordt dit taxon nu ondergebracht in het genus *Tropidia* Lindley (1833).

De tweede *Decaisnea* Brongniart (1834) is wel degelijk correct gepubliceerd, ook weer voor een orchidee, die nu wordt gerekend tot het genus *Prescottia* Lindley (1824).

De derde *Decaisnea* J.D.Hooker & Thomson (1855) is eigenlijk gepubliceerd als een illegitieme naam, een later homonym van een reeds bestaande en correct gepubliceerde naam. De auteurs waren op de hoogte van de aanwezigheid van oudere namen, maar ze gingen toch door met het gebruik van hun generische naam *Decaisnea*, met de volgende uitleg :

" as the two genera of *Orchideae* which have been so called have both proved to have had earlier names ".

Hieruit blijkt dat de nu strikte nomenclatuurregels vroeger veel losser, pragmatischer en niet overal op dezelfde wijze werden gehanteerd.

Maar nu is er wel een probleem, de naam *Decaisnea* J.D.Hooker & Thomson (1855) kan niet worden gebruikt voor onze Plant van de Maand, wegens de aanwezigheid van een ouder homonym, *Decaisnea* Brongniart (1834). Om het wegvallen van bekende namen in algemeen gebruik te vermijden is hiervoor een uitzondering gemaakt top de algemene regel van de prioriteit, met name een lijst van *nomina conservanda*, letterlijk : namen die moeten worden bewaard.

De oudere *Decaisnea* van Brongniart is verder quasi nooit meer gebruikt geworden, terwijl de jongere (en in wezen onwettige) naam wél veel gebruikt

is. De oudste *Decaisnea* is nu een *nomen rejiciendum* (een naam die moet worden verworpen), terwijl onze *Decaisnea* een *nomen conservandum* is geworden.

Zo, opgelost denken we...

Maar wat zien we nu, dit genus is reeds eerder gepubliceerd, in een posthuum werk van veel te jong overleden William Griffith (1810-1845), gepubliceerd in 1848, als *Itinerary notes of plants collected in the Khasyah and Bootan mountains, 1837 - 38, in Afghanistan and neighbouring countries, 1839 to 1841*. Op pagina 187 staat daar een nieuw genus *Slackia* met de soort *Slackia insignis*, voorzien van een korte maar goed herkenbare beschrijving van een plant die we nu kennen als *Decaisnea*. Eigenlijk betreft het hier een kladversie van een manuscript dat Griffith ongetwijfeld zou hebben uitgewerkt en gecorrigeerd.

De persoon naar wie dit genus is genoemd is wellicht Robert Slack, een studiegenoot van Griffith, die zich een naam had gemaakt als een zeer bekwaame microscopist.

Kort voor zijn dood in 1845 heeft Griffith echter een artikel laten verschijnen in *Calcutta Journal of Natural History and Miscellany of the Arts and Sciences in India*, waar in volume 5, op pagina 468 ook een nieuw genus *Slackia* wordt beschreven in de Palmenfamilie (Arecaceae), nu als synoniem opgenomen onder *Iguanura* Blume. Waardoor de jongere *Slackia*, posthuum gepubliceerd in een niet-aangepast manuscript, illegitiem is geworden.

Hooker & Thomson kenden deze naam, ze kenden de situatie, en hebben de nieuwe naam *Decaisnea* voorgesteld om een zeer duidelijke reden, zoals ook blijkt uit de begeleidende tekst van plaat 10, in een iets later gepubliceerd werk (met prachtige platen) van J.D.Hooker, *Illustrations of Himalayan Plants* :

" Dr. Griffith was the discoverer of this plant, which he called *Slackia* in his manuscript journals (Itinerary Notes, p. 187), after an eminent microscopical observer; but before his death he transferred that name to a genus of Palms."

" Dr. Thomson and I have dedicated it to our friend Professor Decaisne, of Paris, one of the most learned botanists of the present day, and the author of a monograph of the natural family to which this plant belongs, which is a model of sagacity in botanical investigation."

De naam *Decaisnea insignis* wordt iets eerder gepubliceerd door J.D.Hooker & Thomson, in de *Proceedings of the Linnean Society of London*, waar een kort verslag staat van een lezing waarbij de plaat 10 van het reeds vermelde werk wordt getoond :

" The most remarkable character is exhibited by the ovaries, which (...) have the ovules arranged in a double series along two elevated lines, one on each side of the ventral suture, and not scattered over the whole surface of the ovary as in all the other genera."

Nu zijn we reeds gekomen op het punt waarin duidelijk wordt dat onze Augurkenstruik de genusnaam *Decaisnea* kan en moet dragen.

Maar er is nog een hangend probleem.

In de loop der jaren hebben we zaden of planten ontvangen onder twee namen, *Decaisnea fargesii* en *Decaisnea insignis*. En we zien geen verschil tussen die planten, hoewel vaak botanisch gefluisterd wordt over toch twee soorten.

Diverse bronnen beschouwen de twee namen als synoniemen, en gebruiken daarom de oudste naam *Decaisnea insignis*, zoals Airy Shaw (1973), de Flora of China (2006), en Mabberley (2008). Een interessante uitzondering is Griffiths (1994), die de twee soorten afzonderlijk houdt.

Ik vertrouw het zaakje niet helemaal, en ga toch even de oorspronkelijke bronnen raadplegen.

De plaat in Hooker's *Illustrations of Himalayan Plants* is meteen raak ! We zien een vruchtdragende tak, en de (deel)vruchten zijn geel en krom en opvallend wrattig...

" the fruit, on the other hand, which ripens in October, is very conspicuous and handsome, of a pale yellow colour, and full of a white juicy pulp, that is very sweet and pleasant".

Franchet, een Franse auteur die veel heeft gepubliceerd over planten uit de vroegere Franse kolonies in ZO Azië, en over planten verzameld door Franse missionarissen in China, komt in 1892 tot de conclusie dat er inderdaad een tweede soort is, die trouwens veel noordelijker groeit, en morfologisch duidelijk afwijkt.

Eerst zijn waarnemingen in verband met *Decaisnea insignis* :

" aux fleurs succèdent des fruits formés de 3 follicules oblongs-cylindriques, courbés en fer à cheval, jaunes, couverts de petites verrues assez régulièrement disposées en lignes transversales."

" Le fruit du *D. insignis* (...) est constitué par 3 follicules sessiles, épais (diam. 20 à 25 mm.), arrondis au sommet, jaunes, verruqueux extérieurement, mais sans trace d'étranglements annulaires à la surface."

En dan over de nieuwe soort, *Decaisnea fargesii* :

" Les follicules des fruits de *D. fargesii* sont très distinctement stipités, à peine de la grosseur du petit doigt, strictement cylindriques, tronqués au sommet avec les bords de la suture dorsale prolongée en pointe conique; ils sont d'un beau bleu avec des étranglements réguliers, annulaires, très rapprochés, au nombre de 20 à 24, correspondant à chaque rangée de graines et simulant une articulation."

De auteur meent ook een verschil te zien in graad van vertakking van het bloemgestel (sterk vertakt bij *D. insignis*, minder bij *D. fargesii*), maar hij twijfelt eraan of dit wel een standvastig karakter is.

Ons besluit is dan ook dat er inderdaad twee soorten zijn, een noordelijke *Decaisnea franchetii* met de bekende blauwe vruchten (nu de algemene soort in onze collecties), en een zuidelijke *Decaisnea insignis* met de ongeziene gele vruchten (zeer zeldzaam in collecties, bekend uit Sikkim en Bhutan, en soms beschikbaar bij de bekende Crûg Farm in Wales, onder het nummer WJC 13740).

Om te besluiten halen we nog even wat gegevens uit de Flora of China, onder de naam *Decaisnea insignis* :

" Fruit bluish black, pendulous, cylindric, 5-10 cm, ca. 2 cm in diam., verruculate, apex truncate but abaxial suture protruded into a conical umbo; surface with or without annular, depressed, and transverse traces."

Deze plant heeft een zeer breed areaal in China, van O Tibet tot O Zhejiang, en van Z Shaanxi tot O Guangxi.

De bijhorende illustratie toont ons drie quasi zittende dikke, licht gekromde deelvruchten, mét zwakke dwarse insnoeringen, de top (zwak merkbaar) lijkt iets puntig.

Momenteel zijn in de toegankelijke delen van de Plantentuin op twee plaatsen exemplaren van *Decaisnea fargesii* te bewonderen, in de Systematiek van de Eudicotylen, vak 112, bij de familie Lardizabalaceae, en er is ook een tweede exemplaar aangeplant in de border rechts voor het ingangsgebouw van de serres. Beide planten zijn bij ons geraakt via het Arboretum Wespelaar vanuit een wilde bron uit Niba Shan (Sichuan, China).

Bij het verschijnen van dit nummer zijn de prachtige winterknoppen wellicht reeds opengebarsten, en zijn de bladeren en de bloemen zichtbaar. Bewonderenswaardig !

Bibliografie

- Airy Shaw H.K. (1973). Willis dictionary of the flowering plants and ferns. Cambridge.
- Chen D.Z. & Shimizu T. (2001). Lardizabalaceae. In Flora of China 6 : 440-454.
- Franchet A.R. (1892). Un *Decaïsnea* de la Chine occidentale. Journal de Botanique (Morot) 6 (13) : 233-235.
- Griffith W. (1848). Itinerary notes of plants collected in the Khasyah and Bootan mountains, 1837 - 38, in Afghanistan and neighbouring countries, 1839 to 1841. Arranged by John M'Clelland. Calcutta.
- Griffiths M. (1994). Index of garden plants. Macmillan, London.
- Hooker J.D. (1855). Illustrations of Himalayan Plants. London
- Hooker J.D. & Thomson J. (1855). On *Decaïsnea*, a remarkable new genus of the tribe Lardizabaleae. Proceedings of the Linnean Society of London 2 : 349-351.
- Mabberley D.J. (2008). Mabberley's Plant-book. A portable dictionary of plants, their classification and uses. Cambridge.

Paul Goetghebeur

Lardizabalaceae

Over de andere Schreve: tuinen Zeeuws-Vlaanderen

Vrijdag 26 juni 2015

Vorig jaar bezochten we tuinen in Frans-Vlaanderen, dit jaar gaan we de andere kant op.

De naam van onze eerste tuin spreekt boekdelen! “**Juust wak wou**” is een tuin met veel borders, natuurlijke vijver en waterpartijen, rozentuin en een natuurlijk hoogteverschil. Terrassen, knipplanten en overal leuke hoekjes met collages en stillevens. Een witte tuin, kruiden, varens, grassen, siergroentetuin en Engelse border van 88 m lang met grote verscheidenheid aan planten en kleuren. Een binnenvijver om waterplanten te overwinteren. Een kleurrijke reportage verscheen in Nest, maart 2015.

We worden er ontvangen met koffie of thee. We kunnen ook planten kopen.

Van Schoondijke rijden we naar het Boerenrestaurant Baeckermat in Westdorpe waar we de lunch nemen met een verrassingsbord (volgens het menu: huzarensalade, vis en vlees, ham met asperge, tomaat garnaal, 2 zachte broodjes en 2 koffie of thee).

Voldaan, maar niet slaperig, trekken we naar Vogelwaarde voor een bezoek aan de **Hidden Gardens**.

Een rustgevend romantische tuin. In het gefilterde licht van oude bomen groeien heesters, rozen en vaste planten met mooie blad- en kleurcontrasten. Het blad 'Tuinen' (van Feeling) heeft de tuin uitgeroepen tot mooiste Nederlandse tuin van 2008. Uitsluitend bijenlokkende planten. Twee bloemenvelden in de stijl van T. Stuart Smith, Chelsea Show 2006.

Na een uur genieten van die “verborgen tuinen” rijden we richting Axel voor een bezoek aan de tuinen van **Sarina Meijer**.

Door het bezoek aan de tuinen van wijlen Mien Ruys in 1980 is het tuinieren voor Sarina Meijer pas echt begonnen.

Tuinarchitect Arend Jan van der Horst werd ingeschakeld om een ontwerp te maken.

De invulling van dit plan heeft Sarina zelf gedaan zij het, dat er in het begin nogal wat aangepast moest worden. Wat er echter op een perceel van 5.500 m² tot stand is gekomen is een tuinparel.

De tuin kenmerkt zich door strakke vormen. Taxus- en buxushagen, maar ook

vormsnoei zorgen voor structuur in de tuin, wat met name in de winter goed tot zijn recht komt. In de tuin vinden we gemengde borders, maar ook borders op kleur. In de tuin ligt een grote vijver van ca. 150 m2, verder nog een boomgaardje, een kruidentuin en een terrastuin. Voor de rozentuin komen we helaas aan de late kant. Het zuidterras met blauw/lila borders kijkt uit op het naburige weiland. De borders zijn als het ware een verlengstuk van de populieren in het weiland. De tuin is werkelijk perfect onderhouden, een wandeling door de tuin is een lust voor het oog.

Praktisch

Op vrijdag 26 juni vertrekken we om 9 uur stipt op de P&R parking, Land van Rodelaan, Gentbrugge met een autocar naar Schoondijke. We zullen terug zijn omstreeks 18 uur.

Inschrijven is noodzakelijk en kan door het bedrag van 50 euro per persoon vóór 5 juni 2015 over te schrijven op rekening BE21 001 1921 5403 van Vrienden van de Plantentuin met vermelding “Zeeuws-Vlaanderen” en de namen van de deelnemers. Het aantal deelnemers is beperkt tot 50.

Organisatie: Karel en Hilde

Kinderzoektocht voor gezinnen met kinderen: zondag 5 april 10 u

Wie helpt het paashaasje?

Op een dag kreeg het kleine paashaasje een bijzondere opdracht van grote paashaas. Het moet speciale paaseitjes maken voor de kinderen die de plantentuin bezoeken op de eerste zondag van april.

Wie wil paashaasje helpen om de bestanddelen voor de eitjes in de plantentuin te zoeken?

Evolutie van de landplanten: zondag 3 mei - 10 u

We maken een reis in de tijd, en starten 500 miljoen jaar geleden toen de eerste planten aan land kwamen.

Tijdens onze verdere tocht zien we hoe deze primitieve landplanten evolueerden tot bloemplanten, en met welke morfologische innovaties dit gepaard ging.

S19 Victoriakas, zijkanten opname 2015-02

oppervlakte = 750 m² (vijver = 190) hoogte = 8 m

ZUIL 1

010	Z	<i>Epipremnum falcifolium</i>	Araceae
020	Z	<i>Cochlostema odoratissimum</i>	Commelinaceae
030	V	<i>Ananas comosus</i>	Bromeliaceae
040	A	<i>Chamaedorea microspadix</i>	Arecaceae
050	C	<i>Aechmea bracteata</i>	Bromeliaceae
060	A	<i>Aechmea eurycorymba</i>	Bromeliaceae

ZUIL 2

070	Z	<i>Rhaphidophora africana</i>	Araceae
080	C	<i>Aechmea purpureorosea</i>	Bromeliaceae
090	V	<i>Cryptanthus fosterianus</i>	Bromeliaceae
100	V	<i>Pitcairnia undulata</i>	Bromeliaceae
110	C	<i>Rhapis excelsa</i>	Arecaceae

ZUIL 3

120	Z	<i>Philodendron species</i>	Araceae
130	V	<i>Blechnum species</i>	Blechnaceae
140	C	<i>Rhapis humilis</i>	Arecaceae
150	V	<i>Doryphora sassafras</i>	Atherospermataceae
160	V	<i>Ficus religiosa</i>	Moraceae
170	C	<i>Aleurites moluccana</i>	Euphorbiaceae

ZUIL 4 leeg

ZUIL 5

180	Z	<i>Philodendron verrucosum</i>	Araceae
-----	---	--------------------------------	---------

PAD

010	V	Chamaedorea species	Arecaceae
020	V	Palisota barteri	Commelinaceae
030	C	Medinilla magnifica	Melastomataceae
040	C	Heliconia bihai	Heliconiaceae

ZUIL 6

050	Z	Philodendron eichleri cf	Araceae
060	V	Aristolochia gigantea	Aristolochiaceae
070	V	Chamaedorea metallica	Arecaceae
080	C	Chamaedorea metallica	Arecaceae
090	V	Cyperus distans	Cyperaceae
100	C	Ipomoea batatas	Convolvulaceae
110	V	Anthurium hookerianum cf	Araceae
120	C	Anthurium hookerianum cf	Araceae
130	C	Anthurium hookerianum cf	Araceae
140	C	Chamaedorea species	Arecaceae

ZUIL 7

150	Z	Philodendron erubescens	Araceae
160	V	Palisota barteri	Commelinaceae
170	V	Stenospermatium wallisii	Araceae
180	C	Pritchardia maideniana	Arecaceae
190	V	Neodypsis decaryi	Arecaceae
200	C	Philodendron 'Imperial Green'	Araceae
210	V	Anthurium selloum cf	Araceae

ZUIL 8

220	Z	Monstera deliciosa	Araceae
230	Z	Passiflora species nova	Passifloraceae
240	V	Spathicarpa sagittifolia	Araceae

250	C	Anthurium bakeri	Araceae
260	V	Anthurium cordifolium	Araceae
270	C	Chamaedorea elatior	Arecaceae
280	V	Asclepias curassavica	Apocynaceae
290	V	Siderasis fuscata	Commelinaceae
300	C	Blechnum species	Blechnaceae

ZUIL 9

310	Z	Manekia sydownii	Piperaceae
320	A	Calathea species	Marantaceae
330	V	Dioscorea macroura	Dioscoreaceae
340	C	Hyophorbe verschaffeltii	Arecaceae
350	A	Anthurium species	Araceae
360	A	Anthurium species	Araceae
370	V	Zamioculcas zamiifolia	Araceae
380	C	Philodendron x corsinianum	Araceae
390	V	Anthurium nymphaeifolium	Araceae
400	A	Anthurium species	Araceae

ZUIL 10

410	Z	Philodendron squamiferum	Araceae
420	V	Philodendron wendlandii	Araceae
430	A	Philodendron eximium	Araceae
440	V	Medinilla venosa	Melastomataceae
450	C	Psychotria maingayi	Rubiaceae
460	V	Philodendron 'Lynette'	Araceae

ZUIL 11

470	Z	Philodendron duisbergii / radiatum	Araceae
480	V	Piper ornatum	Piperaceae
500	C	Morinda citrifolia	Rubiaceae
510	A	Philodendron devansayanum	Araceae

520	A	<i>Chamaedorea oblongata</i>	Araceace
530	A	<i>Philodendron devansayanum</i>	Araceae
540	C	<i>Plumeria rubra</i>	Apocynaceae
550	V	<i>Philodendron mamei</i>	Araceae
560	A	<i>Philodendron devansayanum</i>	Araceae

ZUIL 12

570	Z	<i>Philodendron giganteum</i>	Araceae
580	V	<i>Alocasia wentii</i>	Araceae
590	C	<i>Cyathea cooperi</i>	Cyatheaceae
600	A	<i>Philodendron 'Imperial Red'</i>	Araceae

ZUIL 13

610	Z	<i>Philodendron melanochrysum</i>	Araceae
-----	---	-----------------------------------	---------

ZUIL 14 leeg

ZUIL 15

010	Z	<i>Epipremnum pinnatum</i>	Araceae
020	C	<i>Tapeinochilos spectabilis</i>	Costaceae
030	V	<i>Alpinia malaccensis</i>	Zingiberaceae
040	A	<i>Manihot flabellifolia</i>	Euphorbiaceae
050	V	<i>Costus lucanusianus</i>	Costaceae
060	C	<i>Aframomum species</i>	Zingiberaceae
070	A	<i>Aframomum sanguineum</i>	Zingiberaceae

ZUIL 16

080	Z	<i>Philodendron glaziovii</i>	Araceae
090	V	<i>Calathea species</i>	Marantaceae
100	C	<i>Costus megalobracteata</i>	Costaceae
110	V	<i>Genus species</i>	Zingiberaceae
120	C	<i>Costus lucanusianus</i>	Costaceae

130	V	<i>Calathea makoyana</i>	Marantaceae
140	C	<i>Heliconia species</i>	Heliconiaceae
150	A	<i>Alpinia zerumbet</i>	Zingiberaceae
160	V	<i>Marantochloa purpurea</i>	Marantaceae
170	A	Genus species	Zingiberaceae !

ZUIL 17

180	Z	<i>Philodendrum ligulatum</i>	Araceae
190	V	<i>Pentas lanceolata</i>	Rubiaceae
200	C	<i>Aframomum species</i>	Zingiberaceae
210	A	<i>Ctenanthe pilosa</i>	Marantaceae
220	V	<i>Heliconia rostrata</i>	Heliconiaceae
230	C	<i>Costus species</i> (st donker !)	Costaceae
240	A	<i>Brachychilum horsfieldii</i>	Zingiberaceae
250	A	<i>Costus species</i>	Costaceae
260	V	? = <i>Ctenanthe burlemarxii</i>	Marantaceae
270	C	<i>Ctenanthe setosa</i>	Marantaceae
280	A	<i>Marantochloa species</i> ???	Marantaceae

ZUIL 18

290	Z	<i>Syngonium vellozii</i>	Araceae
300	V	<i>Marantochloa leuconeura</i>	Marantaceae
310	C	<i>Calathea rufibarba</i>	Marantaceae
320	A	<i>Ctenanthe lubbersiana</i>	Marantaceae
330	V	<i>Ctenanthe burlemarxii</i> var. <i>obscura</i>	Marantaceae
340	V	<i>Calathea species</i>	Marantaceae
350	C	<i>Marantochloa species</i> ???	Marantaceae
360	A	<i>Stromanthe sanguinea</i>	Marantaceae
370	V	<i>Calathea makoyana</i>	Marantaceae
380	V	<i>Boesenbergia rotunda</i>	Zingiberaceae
390	C	<i>Heliconia psittacina</i>	Heliconiaceae

ZUIL 19

400	Z	<i>Philodendrom splitgerberi</i>	Araceae
410	V	<i>Calathea lancifolia</i>	Marantaceae
420	C	<i>Calathea lindeniana</i>	Marantaceae
430	V	<i>Calathea micans</i>	Marantaceae
440	C	<i>Stromanthe schottiana</i>	Marantaceae
450	A	<i>Ctenanthe compressa</i>	Marantaceae
460	V	<i>Ctenanthe kummeriana</i>	Marantaceae
470	A	<i>Calathea majestica</i>	Marantaceae
480	A	<i>Stromanthe sanguinea</i>	Marantaceae
490	V	<i>Costus speciosus</i>	Costaceae
500	C	<i>Calathea zebrina</i>	Marantaceae

ZUIL 20

510	Z	<i>Philodendron imbe</i>	Araceae
520	C	<i>Coffea canephora</i>	Rubiaceae
530	V	<i>Calathea rotundifolia</i>	Marantaceae
540	V	<i>Coffea arabica</i>	Rubiaceae
550	A	<i>Dieffenbachia species</i>	Araceae
560	C	<i>Carica papaya</i>	Caricaceae

ZUIL 21

570	Z	<i>Philodendron quercifolium</i>	Araceae
580	C	<i>Zingiber officinale</i>	Zingiberaceae
590	V	<i>Curcuma longa</i>	Zingiberaceae
600	A	<i>Manihot carthaginensis</i>	Euphorbiaceae

PAD

ZUIL 22

010	Z	<i>Passiflora coriacea</i>	Passifloraceae
-----	---	----------------------------	----------------

ZUIL 23

020	Z	leeg	
030	V	Spathiphyllum cochlearispatha	Araceae
040	C	Philodendron speciosum	Araceae
050	A	Brachyphilum horsfieldii	Zingiberaceae

ZUIL 24

060	Z	Monstera obliqua	Araceae
070	V	Spathiphyllum species ?	Araceae
080	A	Cyclanthus bipartitus	Cyclanthaceae
090	C	Carludovica palmata	Cyclanthaceae
100	V	Aglaonema commutatum	Araceae

ZUIL 25

110	Z	Anthurium species	Araceae
120	C	Cyclanthus bipartitus	Cyclanthaceae
130	A	Spathiphyllum xxx	Marantaceae
140	C	Cyclanthus indivisus cf.	Cyclanthaceae
150	V	Anselia africana	Orchidaceae
160	V	Zygopetalum mackai	Orchidaceae
170	V	Zygopetalum intermedium	Orchidaceae
180	V	Aristolochia fimbriata	Aristolochiaceae

ZUIL 26

190	Z	Cochliostema odoratissimum	Commelinaceae
-----	---	----------------------------	---------------

Eetbare bloemen: zondag 7 juni 2015 - 10 u:

Eetbaar en misschien lekker.

De zomer brengt kleur, smaak en geur op ons bord.

Onbekend maakt onbemind (deel 6)

U leest inderdaad goed, dit is reeds de zesde (!) aflevering waarbij een deel van de (veel te weinig bekende) collecties in de publiekstoegankelijke kassen wordt besproken.

Subtropica is er als eerste in één keer doorgekomen, tot mijn ernstige verwondering, en misschien moeten we dit later toch even herbekijken ?

De tropische kas werd beschreven in drie afleveringen, terecht, omwille van de vele "bekende" tropische planten.

Voor de Victoriakas zullen wellicht ook drie (of meer) delen worden gebruikt.

Dit tweede deel van de Victoriakas geeft u een overzicht van de boord tegen de buitenwand die rondom de kas loopt, waarbij we links vooraan starten en dan verder in de wijzerzin rondwandelen. Afzonderlijk volgt dan een commentaar bij een selectie van enkele belangrijke, opvallende, merkwaardige, of gewoonweg mooie soorten.

Equatoriaal klimaat

In deze kas vallen meteen twee zaken op, de hoge temperatuur én de hoge luchtvochtigheid, van in de herfst tot in de lente fel contrasterend met de buitentemperatuur en vochtigheid. Dit zijn twee kenmerken van het klimaat zoals we dat aantreffen ter hoogte van de evenaar (= de equator), vandaar deze aanduiding als "equatoriaal" klimaat. Wat we hier niet (enfin, moeilijk) kunnen nabootsen is de constante dag/nacht-lengte van telkens 12 uur, en dat heeft gevolgen voor veel planten, die door de te korte of te lange dag niet goed in bloei kunnen komen.

Levensvormen

In tegenstelling tot in de andere kassen worden de planten hier niet in geografische afdelingen gehouden. We hebben daarentegen gekozen voor een inrichting waarbij enkele opmerkelijke levensvormen uit de tropische vege-

taties aan bod komen, levensvormen en plantengroepen die bij ons amper of niet zijn vertegenwoordigd, zoals epifyten, lianen, reuzenkruiden, mangroveplanten, de Gemberorde (Zingiberales), de Aronskelkfamilie (Araceae).

Onze keuze

Hieronder staan in alfabetische volgorde (naar de wetenschappelijke naam) enkele soorten die u kan aantreffen in de Victoriakas, in bloei of in vrucht, gespreid over bijna het hele jaar. In de kassen is de bloeiperiode minder sterk gebonden aan de seizoenen, dat is althans onze indruk. In grote lijnen kunnen we stellen dat de winter het dieptepunt is, de tropische planten staan stil, verlangend naar de zon, maar vanaf de late lente tot voorbij de zomer is een uitbundige groei en bloei aanwezig.

Alocasia macrorrhiza (Araceae, Aronskelkfamilie)

Deze plant tonen we vaak als voorbeeld van een aronskelk met een sterk gedifferentieerde bloeikolf, met 1) een steriel gedeelte bovenaan (kijk even naar de mooie tekening op het oppervlak), daaronder 2) een zone met mannelijke bloemen, en 3) verborgen door een gesloten deel van de spatha tenslotte de vrouwelijke bloemen.

De grote bladeren vertonen de kenmerkende drie Querzones (verdwijnpunten) van de breedbladige monocotylen, 1) op de plaats waar de twee randen van de bladschede samenkomen en waar dus de bovenzijde verdwijnt, 2) aan de top van de bladsteel, waar de bovenzijde weer opengaat, en 3) aan de top van de bladschijf waar de twee randen weer samenkomen en het blad eindigt in een klein rolrond puntje.

Tenslotte is ook de nervatuur van de bladschijf opvallend door de aanwezigheid van "valse" nerven, gevormd door een merkwaardig patroon van de secundaire zijnerfjes. Dit patroon is bijzonder kenmerkend voor een groep aronskelken verwant met het genus *Colocasia*, en wordt aangeduid als de colocasioïde nervatuur.

Alpinia malaccensis (Zingiberaceae, Gemberfamilie)

Veel soorten van de Gemberfamilie zijn goede voorbeelden van een echt tropische levensvorm, de reuzenkruiden. Ook de meeste bananensoorten (Musaceae, Banaanfamilie) zijn reuzenkruiden, en die zijn soms zo indrukwekkend dat ze vaak maar foutief worden aangeduid als b***bomen, of b***struiken.

Bij deze soort is de onderzijde van het blad heel opmerkelijk zacht fluwelig behaard, om te voelen !

Wanneer ze bloeit kan u de ene meeldraad zien, met een lange, gegroefde helmdraad en de helmknop ook gegroefd. In deze lange groeve ligt de stijl met bovenaan de stempel die net wat uitsteekt boven de top van de helmknop. Zéér kenmerkend voor de familie ! De fel gekleurde delen van de bloem worden niet gevormd door kelk of kroon, maar door steriel geworden en tot kroonblad omgevormde meeldraden.

Ananas comosus, *Ananas* (Bromeliaceae, Bromeliafamilie)

Ananas is een van de zeer vele cultuurplanten, die door menselijke selectie uit wilde vormen zijn ontstaan, en die daarom worden aangeduid als cultigens. Veel cultigens zijn steriel en worden clonaal vermenigvuldigd, maar af en toe ontstaan mutanten met afwijkende kenmerken, die dan op hun beurt clonaal worden vermeerderd, en zo kan de variabiliteit worden verklaard.

De plant die u hier kan zien heeft zeer getande bladeren, en heeft als cultigen dus een belangrijk nadeel voor de oogstbaarheid, de weinig tot niet getande vorm 'Smooth Cayenne' is daarom veel interessanter.

Minder bekend is dat van sommige vormen de bladeren worden geoogst, voor de extractie van sterke én tegelijk zachte vezels die gebruikt worden bij het vervaardigen van fijn kantwerk.

Anthurium nymphaeifolium (Araceae, Aronskelkfamilie)

Ook deze plant gebruik ik vaak bij het demonstreren van de Aronskelkfamilie, maar dan als een voorbeeld van een plant met een niet-gedifferentieerde bloeikolf. De hele kolf is bezet met bloemetjes, en alle bloemetjes zijn gelijk :

tweeslachtig en voorzien van een bloemdek met vier tepalen. Het patroon van parastichen dat door deze tepalen wordt gevormd is een voorbeeld van een prachtige ruimtelijke schikking, u moet dat echt eens van dichtbij bekijken, de fraaie spiralen !

Net opengekomen bloemgestellen produceren een opvallende geur, die doet denken aan kindertandpasta met frambozensmaak. De spathe komt meteen open en is afstaand, een kenmerk van de tribus Anthurieae waartoe het genus *Anthurium* behoort.

De jonge bladschijf is opgerold aan de randen, en rolt langzaam open, de top van de bladsteel vertoont een duidelijk herkenbare pulvinus, een soort knik, maar ook de basis van de bladsteel zou een knik aanwezig zijn (tribus-kenmerk !), maar die is toch niet zo makkelijk waarneembaar.

Aristolochia fimbriata (Aristolochiaceae, Pijpbloemfamilie)

Een eerste soort Pijpbloem is maar gedurende een deel van het jaar zichtbaar, van de herfst tot een eind in de lente trekt de plant zich terug onder grond. Maar dan komen in de loop van de lente enkele liggende stengels te voorschijn, die dan opvallende bloemen produceren. Zoals bij alle pijpbloemen is alleen de drietallige kelk aanwezig, deze kelkbladen dragen aan de rand lange haarvormige uitgroeiingen, als wimpers, waarnaar de soort aanduiding verwijst (*fimbriata* = gewimperd).

Aristolochia gigantea (Reuzenpijpbloem) (Aristolochiaceae, Pijpbloemfamilie)

Vergeleken met de eerste soort is dit inderdaad een gigantische reus, een echte liaan (wortelend in de bodem, slingerend naar boven, en met verhoudende stengels). De verkurking van de buitenste laag levert trouwens een mooi beeld met diepe voren, om te bewonderen !

In de zomermaanden komen de al even gigantische bloemen te voorschijn, met kleuren die de textuur van spierweefsel nabootsen. De meeste pijpbloemen lokken vliegjes als bestuivers, met deze kleuren, en met een aasgeur van rottend vlees. Bij deze soort echter hebben we met meerdere waarnemers

vastgesteld dat de bloemen een eerder citroenachtige geur verspreidt. Wat is hier aan de hand ? Vrij recent is een studie gepubliceerd waarin wordt aangetoond dat de grote meerderheid van de bezoekers behoort tot een genus van vliegjes, *Megaselia*, die zich vooral voeden met nectar ! Het valmechanisme met de haartjes (dat bij de meeste andere soorten *Aristolochia* aanwezig is) werkt hier niet voor deze kleine vliegjes.

Calathea lindeniana (Marantaceae, Marantafamilie)

Alle soorten van de Marantafamilie zijn goed herkenbaar, enerzijds doordat de bladeren afwisselend op twee rijen staan (= orthodistisch), en anderzijds door de aanwezigheid van een zeer goed herkenbare pulvinus aan de top van de bladsteel, waarmee de bladeren een slaapbeweging kunnen uitvoeren.

Ik wil speciaal deze soort opnemen omwille van de verwijzing naar Jean Linden, die in de 19de eeuw een van de toonaangevende persoonlijkheden was in de wereld van de internationale horticultuur.

Carica papaya, *Papaya* (Caricaceae, Papayafamilie)

Opnieuw een voorbeeld van een cultigen, ontstaan door menselijke selectie uit wilde vormen, wellicht in Mexico of C Amerika. Het is trouwens de enige soort van het genus *Carica*, alle andere soorten die vroeger tot dit genus werden gerekend blijken hier niet thuis te horen en zijn ondergebracht in het genus *Vasconcellea* (zoals *Vasconcellea monoica*, in de subtropische kas).

De eerder plompe, dikke stammen dragen aan de top een rozet van grote bladeren, en de okselknoppen groeien uit tot bloemgestellen met ofwel meeldraadbloemen, ofwel stamperbloemen : de plant is tweehuizig. Door deze bouw beantwoordt de soort aan het architectuurmodel van Corner.

Het "hout" is amper verhout, en is vooral opgebouwd uit floeemvezels; bij het drogen krimpt dit "hout" en laat een brede, centrale holte achter, omgeven door een dun laagje vezelig weefsel.

Carludovica palmata (Cyclanthaceae, Cyclanthusfamilie)

Bij een eerste indruk denkt u wellicht aan een soort palm, en daar lijken de soorten van deze familie wel op. Door hun bloeikenmerken en ook na moleculaire analyse blijkt dat de familie eerder aansluit bij de Pandanaceae (Schroefpalmfamilie), en ze wordt daarom ondergebracht in de Pandanales (Schroefpalmorde).

Een verschil met palmbladeren is aantoonbaar, want de bladeren hier bestaan uit twee symmetrische helften, die elkaars spiegelbeeld vormen, en aan de top wat uiteenstaan.

Deze soort is wereldberoemd geworden door een afgeleid product, met name de jonge bladeren worden gebruikt bij de vervaardiging van de Panama-hoeden (een product uit Ecuador, maar toen verscheept vanuit een Panamese haven).

Chamaedorea metallica (Arecaceae, Palmenfamilie)

Meerdere soorten van dit palmengenus worden vaak als juveniele plantjes aangeboden in de bloemenhandel. Het blijven slanke, fijne palmen, die relatief snel in bloei komen, maar alle soorten zijn tweehuizig, en eigenlijk bezitten alleen de vrouwelijke planten een goede sierwaarde door de kleurcontrasten tijdens de bloei en zeker later ook tijdens de vruchtzetting. Doordat de bladscheden vrij stevig zijn hinderen ze de okselknoppen in hun ontwikkeling, en pas wanneer de bladscheden verwelken (een eind nadat de lamina is verdroogd) en worden afgeworpen zetten de okselknoppen hun ontwikkeling verder en groeien dan uit tot bloemgestellen, kenmerkend onder het terminale rozet van bladeren.

Deze soort wordt niet algemeen aangeboden, en toch is er een extra ornamenteel element, de merkwaardige metallische glans op de bladeren.

Cochliostema odoratissimum (Commelinaceae, Commelinafamilie)

Hier zien we een opvallend maar weinig gekend voorbeeld van convergentie. De soorten van de Commelinafamilie hebben meestal goed ontwikkelde, sappige en knopige stengels, bladeren met een duidelijke en gesloten blad-

schede rond elk internodium van de stengel. Bij deze soort niets van dat alles, en als aanpassing aan de epifytische levenswijze is de plant helemaal gaan lijken op een bromelia, met een rozet van brede stijve bladeren. De ongewone genusnaam verwijst naar de helmdraden die aan de voet schelpvormig verbreed zijn.

Coffea arabica, Arabicakoffie (Rubiaceae, Koffiefamilie)

Dankzij een interessante ruil met de collectie van de Plantentuin Meise bezitten we sinds augustus van vorig jaar een échte wilde plant van de Arabicakoffie. Het land van origine is Ethiopië, maar de soort heeft de aanduiding *arabica* gekregen wegens de uitvoer van het product via Arabië (vergelijkbaar met de Panamahoeden uit Ecuador).

Zoals bij veel verhoude soorten uit de Koffiefamilie zijn de bladeren voorzien van acarodomatia, letterlijk : huisjes voor mijtjes.

De nervatuur is van het brochidodrome type dat kenmerkend is voor veel soorten met gaafrandige bladeren. De primaire zijnerf lopen niet tot aan de bladrand, maar buigen af richting bladtop en draaien zo verder waardoor ze aansluiting krijgen met de volgende zijnerf, en zo vormen ze telkens een lus.

Coffea canephora, Robustakoffie (Rubiaceae, Koffiefamilie)

In hetzelfde ruilpakket was er een andere wilde plant, de Robustakoffie, die in 1900 beschreven is uit Congo onder de naam *Coffea robusta* door Lucien Linden, zoon van de eerder vermelde Jean Linden. De naam Robusta is bewaard in economisch gebruik, maar botanisch is die vervangen door de heelaas iets eerder gepubliceerde naam *Coffea canephora* (1897). Uit de goed bijgehouden accessies in de Plantentuin Meise blijkt dat deze plant origineel is verzameld in 1937 in Belgisch Congo door de beroemde koloniale botanicus Jean Lebrun, en wij bezitten nu een clonaal vermeerderd exemplaar.

Costus lucanusianus (Costaceae, Costusfamilie)

Van dit genus zijn enkele soorten aanwezig in de Plantentuin, waaronder deze West-Afrikaanse soort. Deze planten zijn in 1979 eigenhandig door de

vroegere hortulanus, Karel Otten, verzameld in het wild in Ivoorkust en als levende planten (wellicht als rizoom) meegebracht naar onze collectie.

De volwassen bladeren lopen volgens een langgerekte schroeflijn langs de stengel (in het jargon = spiromonostich), maar dit is een gevolg van verschuivingen die zeer vroeg bij de ontwikkeling van de bladprimordia plaatsvinden. Oorspronkelijk worden de bladeren aangelegd in tweerijige positie, bijna niet te geloven... Verder vallen ook de gesloten bladschede op, en het tongetje rond de stengel, dat aan de bovenrand lang behaard is.

De ongewone soortsaanduiding verwijst naar een verzamelaar met de naam Lucanusi, maar waarover mij verder weinig bekend is.

Costus speciosus (Costaceae, Costusfamilie)

Deze tweede soort wil ik graag vermelden omwille van de aanduiding *speciosus*, die in de botanische naamgeving verwijst naar een zekere schoonheid, en hier terecht, de bloem is echt een fraai werkstuk van Flora.

Curcuma longa, *Curcuma* (Zingiberaceae, Gemberfamilie)

Deze keer geen reuzenkruid, maar een "gewone" doorlevende soort, die met een rhizoom de ongunstige seizoenen overleeft. De rhizomen worden gedroogd en vermalen tot de zelfs bij ons bekende specerij curcuma, maar momenteel worden de bloeiende planten ook als tropische sierplanten aangeboden.

De bloei start met grote bracteeën (rose gekleurd) en eerder kleine, gelige bloemen.

Cyclanthus bipartitus (Cyclanthaceae, Cyclanthusfamilie)

Van dit specimen hebben we reeds meermaals bloei waargenomen, en de bloei beantwoordt helemaal aan de beschrijving van het genus, met de kleine bloemetjes in kransen geschikt tussen twee groene banden, en dat in een hele reeks boven elkaar, uiterst merkwaardig.

Zoals het hoort in deze familie is elk blad mooi in twee spiegelsymmetrische helften verdeeld.

Cyclanthus indivisus (Cyclanthaceae, Cyclanthusfamilie)

De soortsaanduiding stelt heel duidelijk : amper of niet in twee verdeeld, en hierover is een meer uitgebreid artikel eerder in dit tijdschrift verschenen. Zolang we bij deze specimens echter de bloei niet eenduidig hebben waargenomen en verzameld, blijft de twijfel hangen.

Van deze familie vallen alle Gentse specimens in de zeer ongewenste categorie "onbekende origine", en vermoedelijk zijn dit weer clonale vermeerderingen vanuit de collecties in de Plantentuin Meise.

Dioscorea macroura (Dioscoreaceae, Yamswortelfamilie)

Vanuit een ondergrondse knol komen elk jaar vroeg in de lente enkele zeer snel groeiende stengels te voorschijn die zich in wijzerzin rond de drager winden. De wijzerzin-draaiing is een zeldzaam fenomeen, dat we (tot nu toe) verder enkel kennen bij de Hop (*Humulus lupulus*).

Bekijk ook even de prachtige bladeren, met de kromnervigheid (campylodrome nervatuur), en de top die uitloopt in een brede en verdikte spits (*macro-ura* = met een lange staart). In deze spits zijn slijmproducerende klieren aanwezig, waarin zich ook stikstoffixerende bacteria bevinden.

Omwille van prioriteit moet deze duidelijke naam helaas worden vervangen door *Dioscorea sansibarensis*, zoals op de nieuwe labels in de serres zal komen te staan.

Doryphora sassafras (Atherospermataceae, Atherospermafamilie)

Mag ik u even voorstellen aan een illustere onbekende vertegenwoordiger van de tropische basale bloemplanten, behorende tot de even onbekende familie Atherospermataceae (*Atherosperma* = naaldvormig zaad, de lange stijl blijft als een naaldje op de vrucht staan). *Doryphora* staat voor lans-drager en verwijst wellicht naar de lansachtige meeldraden.

In 1990 is zaad ontvangen vanuit de plantentuin in Sydney, wild verzameld in de bekende Blue Mountains. De plant is intussen 25 jaar oud, maar heeft hier nog nooit gebloeid (voor zover waargenomen).

Ficus religiosa, Peepul (Moraceae, Vijgenfamilie)

Deze boom start haar leven meestal als epifyt, en groeit rustig verder als zelfstandige boom nadat de drager is overgroeid. De bladeren vertonen een zeer lange "druipspits", eigenlijk een prematuur uitgegroeid deel van het blad dat geen laterale expansie kent.

Zoals bij alle *Ficus*-soorten is de stengeltop samen met het jongste, nog inge-rolde blad omgeven door de intra- en contrapetiolair vergroeide stipulen van hoogste, zichtbare blad.

De aanduiding *religiosa* heeft te maken met de overlevering dat Boeddha tot "het ware inzicht" kwam, gezeten onder een boom van deze soort. Let ook even op de aanwezigheid van steencellen, zichtbaar als puntjes op het blad.

Heliconia psittacina (Heliconiaceae, Heliconiafamilie)

In dit genus zijn soorten met aanwezig met opgerichte of met hangende bloemgestellen, en van beide groepen worden wordt hier eentje getoond.

Het epitheton *psittacina* verwijst naar een papegaai, en meer bepaald naar de bonte kleuren ervan, zoals hier in de bloei, die vrijwel het hele jaar door aanwezig is. Na de bloei volgt de vruchtzetting, er wordt een blauwe steenvrucht geproduceerd, met daarin drie steentjes.

Heliconia rostrata (Heliconiaceae, Heliconiafamilie)

In tegenstelling tot de vorige soort heeft deze plant grote, hangende bloemgestellen, met een tweerijig geplaatste reeks grote en fel gekleurde bracteeën, waarin telkens een reeks bloemen tot ontwikkeling komt, met daarbijhorende overvloedige nectarproductie. Deze bloemgestellen worden vaak als snijbloem aangeboden in de wat duurdere bloemenhandel.

Manekia sydownii (Piperaceae, Peperfamilie)

Tegen zuil 9 klimt deze lianeuze vertegenwoordiger van de Peperfamilie langzaam opwaarts. Dit genus wordt onderscheiden van *Piper* (en de andere Piperaceae) doordat de bloekolven hier okselstandig (axillair) worden aan-

gelegd, terwijl de bloeikolven tegenover een blad staan (leaf-opposed) bij *Piper* en verwanten. Oppervlakkig gezien lijkt dit een correcte waarneming, maar dit geeft de werkelijkheid niet goed weer. De bloeikolven bij *Piper* staan eigenlijk terminaal op een stengel, en zo wordt de groei van die stengel afgesloten. De plant groeit verder door het uitgroeien van de okselknop van het bovenste blad, die de groei van de stengel dan sympodiaal verder zet. Bij *Manekia* staat de bloeikolf ook terminaal maar op een kleine zijtak in de oksel van een blad. Onze plant heeft nog nooit gebloeid, dus : wait and see !

Manihot flabellifolia (Euphorbiaceae, Wolfsmelkfamilie)

De Wolfsmelkfamilie is een van de vele voorbeelden van botanisch eurocentrisme, waarbij een familie de naam draagt van een "Europees" genus, maar waarbij dat genus eigenlijk sterk afwijkend is van de meeste andere genera in die familie. En dus ook hier : de zeer gespecialiseerde schijnbloemen van Wolfsmelk zijn alleen daar aanwezig, terwijl de rest van de familie daarentegen weinig gespecialiseerde, eenslachtige bloemen vertoont.

Deze verwante van de Maniok bloeit elk jaar in de zomer, en vooral de mannelijke bloemen vallen op door de grote centrale nectardiscus, als een oranje kaasbol. Ook de bladvorm is bijzonder fraai, als gemaakt door een opgelegd stukje knipwerk.

Medinilla magnifica (Melastomataceae, Melastomafamilie)

De meeste soorten van deze familie zijn vegetatief goed herkenbaar aan de decussate bladstand en de acrodrome nervatuur : naast de middennerf zijn er nog 2 of 4 zware, kromme nerven die samenkomen aan de bladtop. Ook de bloemen zijn opvallend door de meestal grote en sterk gekleurde petalen, en door de bijzondere bouw van de meeldraden.

Deze Filippijnse soort groeit in de natuur als epifyt, de stengels zijn vierkantig en sterk gevleugeld, bij de bloei vormt ze lange felrose hangende "magnifieke" bloemgestellen. Naar men vertelt was deze plant één van de favorieten van onze vorst Leopold II, met als late getuige een serre van de Koninklijke Serres in Laken, helemaal gevuld met exemplaren van deze

soort, de bodem bedekt door een mals tapijt van Slaapkamergeluk (*Soleirolia soleirolii*), én met een fraaie zitbank.

Misschien hebben enkele van onze lezers nog herinneringen aan het oude bankbiljet van 10 000 Belgische franken, waar op de ommezijde deze soort stond afgebeeld...

Monstera deliciosa (Araceae, Aronskelkfamilie)

Gatenplant is de naam die voor deze soort wordt gebruikt, wegens de aanwezigheid van inderdaad gaten in het blad, plaatsen waar tijdens de ontwikkeling van het blad delen verdwijnen door middel van een proces, gekend als geprogrammeerde celdood. Dergelijke gaten zijn aanwezig bij meerdere soorten in meerdere genera van aronskelken, maar deze soort is de best bekende en meest gekweekte.

De genusnaam verwijst wellicht naar deze wonderlijke, afwijkende blad-vorm, en het epitheton toont aan dat de vruchtzettende bloeikolven worden geconsumeerd als een zoete lekkernij.

Morinda citrifolia (Rubiaceae, Koffiefamilie)

Opnieuw tonen we hier een vertegenwoordiger van de grotendeels tropische Koffiefamilie. Onze Europese soorten zijn weer een voorbeeld van Eurocentrisme en sterk afwijkend van de meerderheid in deze familie, die vooral bestaat uit struiken, lianen, en bomen met grote, decussate bladeren.

Bij deze soort is een zeer familie-kenmerkende eigenschap goed zichtbaar : de grote stipulen zijn twee aan twee met elkaar vergroeid tot twee grote schubben die zich bevinden tussen de bladstelen van een bladpaar, vandaar de aanduiding als interpetiolaire vergroeiing.

Er is nog een tweede interessante morfologische bijzonderheid waarneembaar, eigen aan deze soort. Waar uit een okselknop een lateraal bloemgestel uitgroeit, daar is het dragende blad zeer zwak of amper ontwikkeld, in tegenstelling tot het blad aan de andere zijde dat een normale ontwikkeling kent. We zien hier een zeer mooi voorbeeld van extreme anisofyllie.

Het bloemgestel bestaat uit een groot aantal eerder kleine bloemen, waarvan de onderstandige vruchtbeginsels vergroeid zijn. Later tijdens de vruchtzetting groeien deze uit tot een opgezwollen witte, vlezige massa, een syncarp.

Passiflora coriacea (Passifloraceae, Passiebloemfamilie)

Rond zuil 22 groeit een soort Passiebloem, met zeer bijzondere bladvorm en textuur, wat leerachtig, met een vlekking kleurpatroon. In principe is de bladvorm van *Passiflora* drielobbig, maar door de sterk verschillende mate van uitgroeien van 1, 2 of 3 lobben kunnen zeer gekke vormen ontstaan, zoals u hier kan zien.

Philodendron giganteum (Araceae, Aronskelkfamilie)

Op zuil 12 heeft zich deze bomenvriend vastgezet, met goed ontwikkelde adventiefwortels. De indrukwekkende bladeren zijn inderdaad gigantisch en geven een goed beeld van de tropische natuur... Alle soorten van dit genus zijn Amerikaans, dus een voorbeeld van een neotropisch genus.

Philodendron speciosum (Araceae, Aronskelkfamilie)

Bijna vooraan in dit hoekje groeit een andere soort bomenvriend, maar helemaal vrijstaand. De plant heeft een stammetje gevormd dat zeer herkenbaar is aan het prachtig littekenpatroon, en draagt dus terecht het epitheton *speciosum*. Wanneer deze plant een drager "vindt" groeit ze meteen de hoogte in, gesteund door talrijke klemwortels en luchtwortels.

Philodendron verrucosum (Araceae, Aronskelkfamilie)

En dan een derde soort, om het af te leren zeker ? Beste lezers, dit is een juweel, met een onwaarschijnlijke pracht, moeilijk om te beschrijven maar ik waag een poging. Maar eigenlijk moet u gaan kijken naar zuil 5, om dan ook zelf dit waw-gevoel te krijgen : de kunstig met haartjes bezette bladsteel, de kleurtinten aan de onderzijde van de bladschijf, maar vooral de fluwelen schijn van de bovenzijde wanneer u het blad wat beweegt. Hemelse schoonheid !

Piper ornatum (Piperaceae, Peperfamilie)

In het genus *Piper* zijn naast de overwegend struikvormige soorten ook enkele lianeuze soorten aanwezig in ZO Azië, zoals de leverancier van onze Zwarte peper (*Piper nigrum*), en ook deze bontbladige soort, afkomstig uit Sulawesi. Onze plant heeft nog nooit gebloeid, en daarom ben ik wat gaan zoeken naar bronnen met meer informatie over bloei en vruchtzetting. Resultaat : de plant heeft nog nooit gebloeid, nergens ! Ook de auteur N.E.Brown die deze soort heeft beschreven in 1884, weet te melden : "The inflorescence is unknown to me." Het type specimen, bewaard in de RBG Kew, is afkomstig van de firma Veitch en werd voor hen verzameld door een Mr. Curtis in het toenmalige Celebes. Mysterieus, nietwaar.

Pitcairnia undulata (Bromeliaceae, Bromeliafamilie)

Hoewel de grote meerderheid van de bromelia's leven als epifyt zijn er toch enkele grote genera van terrestrische bewoners, onder andere dit genus *Pitcairnia*. Deze soort werd uitgekozen omwille van zijn opvallend brede bladeren, die mooi opgerold uit de knop schuiven, en verder ook omwille van de grote bloemgestellen met prachtige vuurrode bloemen. Deze Mexicaanse soort is beschreven door Scheidweiler (1799, Köln - 1861, Gent), die het grootste deel van zijn leven in België heeft gewerkt, en onder andere leraar is geweest aan de tuinbouwschool van Gentbrugge. In het herbarium GENT vinden we heel wat specimens van de wilde flora, verzameld door Scheidweiler, en geannoteerd in een mooi leesbaar handschrift.

Plumeria rubra, *Frangipani* (Apocynaceae, Maagdenpalmfamilie)

Deze struik maakt wit melksap, draagt bloemen met fel gekleurde petalen die kenmerkend fraai dakpansgewijs opgerold over elkaar liggen (= contort), maar de bladeren staan hier niet decussaat, vrij uitzonderlijk in de familie. De takken zijn vrij dik, en de top van elke vertakking is opvallend breed en stomp. De nervatuur is van het brochidodrome type (de zijnerf met een lusje aansluitend op de volgende zijnerf), maar in een meer dan fraaie uitvoering !

Psychotria maingayi (Rubiaceae, Koffiefamilie)

In dit reuzengenus (meer dan 1850 soorten) zijn er diverse soorten waarvan de bladeren duidelijk zichtbare bacteriekolonies dragen. Door recent onderzoek zijn deze bacteria geïdentificeerd, maar over de mogelijke functionaliteit tasten we nog grotendeels in het duister.

De eerste botanische auteur die dit genus heeft beschreven was Patrick Browne, maar prelinneeaans, als *Psychotrophum*, letterlijk = voedsel voor de geest, wegens de gekende eigenschap van opwekkende drankjes die men vervaardigde met extracten van deze planten. Onze Carl Linnaeus veranderde de naam arbitrair in *Psychotria*, en zo is dat dus gebleven.

De steenvruchten bevatten enkele steentjes, die qua vorm goed lijken op de bekende koffie-"bonen".

Rhapis excelsa, humilis (Arecaceae, Palmenfamilie)

Nog een voorbeeld van palmen met een dunne, slanke stengel, die daarenboven ondergrondse uitlopers vormen, waardoor ze sterk uitgroeiende kolonies opbouwen (en die hier tijdig in toom moeten worden gehouden).

Van deze slanke stammetjes heeft de beroemde monocotylen-onderzoeker Tomlinson gebruik gemaakt bij zijn baanbrekend onderzoek naar de vaatbundelbouw. Een stukje stengel wordt ontdaan van bladresten, er wordt boven de top van deze stengel een camera geplaatst, en in stop-motion wordt een beeld gemaakt van de stengeltop waarbij telkens een dun laagje wordt afgesneden.

Spathicarpa sagittifolia (Araceae, Aronskelkfamilie)

"Klein maar fijn" is perfect passend voor deze supergespecialiseerde aronskelk. Hier zijn namelijk de bloeikolf en haar spatha compleet met elkaar vergroeid. De bloemetjes zijn eenslachtig, zonder bloemdek, en liggen vanzelfsprekend aan één zijde, de vrije zijde van de kolf.

De stamperbloemetjes liggen centraal, met telkens geschrinkt een meeldraadbloemetje links en rechts. Prachtig !

De bladeren zijn pijlpuntvormig, vandaar het epitheton.

Zingiber officinale, Gember (Zingiberaceae, Gemberfamilie)

Onze gember is permanent op die plaats aanwezig, maar gedurende een deel van het jaar verdwijnen de bovengrondse delen, enkel het ondergrondse rizoom overleeft. Dit rizoom is trouwens het deel dat wordt geoogst en verkocht als gember-"wortel", want alles wat in de grond leeft is wortel, niet-waar...

Zygopetalum mackayi (Orchidaceae, Orchideefamilie)

We sluiten af met een (hier) terrestrische orchidee, die in de natuur echter meestal als epifyt leeft. Het substraat waarin deze plant hier leeft is echter grotendeels opgebouwd uit brokken schors, en is uitermate geschikt voor epifyten, eigenlijk zien we hier een terrestrische epifyt !

De naam van het genus verwijst naar de lichte basale vergroeiing van de sepalen en petalen met de zuil.

Zoals bij veel orchideeën is de bloem fraai gevormd en gekleurd, maar de geur die ze verspreiden is buitengewoon. Durf ruiken !

Enkele recente bronnen plaatsen deze naam in de synonymie van *Zygopetalum maculatum*, maar dit wordt dan weer betwist door andere bronnen, voorlopig houden we de naam zoals ze nu is. In de oorspronkelijke publicatie lezen we als naam *Zygopetalon mackaii*, beide delen in een licht verschillende orthografische variant, en dus ook over deze spellingsvormen kunnen we een boompje opzetten. Doen we niet...

Maar een ander interessant gegeven is het nummer dat deze plant draagt : 1960 0614. Dit nummer toont aan dat ook vroeger (eerder dan 1970 en het aantreden Van Karel Otten) een (nu verdwenen) register met ingeschreven nummers aanwezig was. Voor de herontdekker van dit register wordt een flinke beloning in het vooruitzicht gesteld !

Paul Goetghebeur

14de Lentebeurs Plantentuin

Beste tuinliefhebber,

Op zondag 26 april 2015 organiseren wij voor de veertiende keer de Lentebeurs. De originele ruilbeurs groeide uit tot een niet-commerciële plantenbeurs.

De Lentebeurs valt ook dit jaar samen met de Erfgoeddag met als thema "Erf-goed".

Tijdens de rondleiding maakt u eveneens kennis met zussen, weesjes, bastaarden en andere wonderlijke verwantschappen bij de planten.

Gratis geleide wandelingen starten om 10.30u, 13u, 15u en 16.30u en duren telkens 1 uur.

Doorlopend kan je er ook genieten van een **drankje** in onze gezellige cafetaria.

Liefhebbers kunnen gratis een stand bekomen in het Palmarium van de Plantentuin. Tafels en stoelen worden ter plaatse voorzien. De **plantenbeurs** duurt van 10 u tot 18 u. Het aanvoeren van plantenmateriaal kan gebeuren vanaf 9 u. Tijdens de Lentebeurs is de tuin autovrij. Er kan geparkeerd worden op de parking van het Museumplein.

Indien u geïnteresseerd bent om deel te nemen, kunt u telefonisch of per email contact opnemen met Chantal Dugardin (chantal.dugardin@ugent.be).

Het programma-overzicht is beschikbaar op de website: www.plantentuin.ugent.be.

We hopen u op 26 april in de Plantentuin te mogen begroeten.

Chantal Dugardin

De Vrienden gaan naar Beerlegem & Velzeke

Beste Vrienden,

Dit is een uitstap die echt alleen in het oude graafschap Vlaanderen kan worden gemaakt, naar twee locaties elk met een zeer oude historische naam.

Geschiedenis & plantkunde à volonté !

Voormiddag = Beerlegem

Zeven jaar terug startte Marc Libert een tuin die volledig gewijd is aan *Wisteria* of Blauwereggen : het Wisterium.

Een vroegere moestuin op het Kasteel Ter Biezen te Beerlegem huisvest ondertussen 150 selecties, het resultaat van een kwart eeuw verzamelen.

Het Wisterium houdt het midden tussen een siertuin en een verzamelaars-tuin. Op 3000 vierkante meter en 100 meter muur ontdek je alle mogelijke variaties van het genus, maar ook veel uiteenlopende manieren om Blauwereggen te gebruiken.

Het Wisterium geniet ten volle van zijn unieke ligging tussen de vijvers en bossen van het prachtige domein Ter Biezen.

De collectie is nog jong, maar vele planten bloeien toch al rijkelijk. Tijd dus om De Vrienden te inviteren voor een avant-première.

Welkom !

Middagmaal

Vlakbij, op een steenworp afstand, in Beerlegem dorp is er een afspanning, De Klokke, waar we met veel sympathie worden onthaald. Het menu is eenvoudig maar volledig, met een soepje, een hoofdschotel (die door Vlaanderen als duidelijke winnaar werd verkozen), één consumptie, en een koffie(-vervanger) achteraf. Laat het u smaken !

Namiddag = Velzeke

Na de middag rijden we een klein eindje verder richting Velzeke, waar we worden onthaald in het PAM = Provinciaal Archeologisch Museum.

Het PAM Velzeke is opgezet als een instelling die vertrekt vanuit de archeologie. Het opgegraven erfgoed wordt er bewaard én tegelijk wil ze haar vondsten en kennis aan het grote publiek kenbaar maken, onder meer door de bezoekers de geschiedenis op een actieve manier te laten beleven.

Het museum probeert naast het tentoonstellen ook de archeologie uit de sleuven, de vitrines en de depots te halen om de bezoeker het verleden te laten herbeleven en zijn historisch bewustzijn te stimuleren. Dit gebeurt door educatieve projecten, vaste en tijdelijke tentoonstellingen.

In den beginne was er een alleenstaand gebouw op een heuvelrug langs de vermaarde Paddestraat, als een statig herkenningspunt dat uittorent boven het landelijke dorp Velzeke.

Oorspronkelijk was het de woning van een Gents kunstschilder uit de 1ste helft 19de eeuw, vanaf 1880 werd het de lokale gemeenteschool. Wanneer in 1890 op het achterliggende perceel klaslokalen worden opgetrokken, wordt het gelijkvloers van de woning in gebruik genomen als gemeentehuis. Dit bleef zo tot in 1965. Daar worden vanaf 1968-1969 geregeld tentoonstellingen worden opgezet onder het toezicht van schoolmeester Jozef Janssens. Vanaf 1970 fungeerde het als uitleenpost van de Zottegemse centrale bibliotheek en als stempellokaal. In 1972 kreeg het gebouw voor de eerste maal een museumfunctie: op de eerste verdieping werd een bescheiden verzameling Romeinse en Merovingische vondsten uit Velzeke ondergebracht. Het Gallo-Romeins museum was een feit.

In 1983 zette de stad Zottegem het licht op groen voor het archeologisch museum van Zuid-Oost-Vlaanderen. Dit betekende een verruiming van de chronologische en geografische bakens en een nieuwe functionele invulling van het gebouwencomplex. Het stedelijk museum dat in 1986 zijn deuren opende, vond een onderkomen in de gerenoveerde klaslokalen van de voormalige gemeenteschool, terwijl de oude onderwijzerswoning nu als dienstgebouw werd ingericht. In 1992, vlak na de overname van het museum door de Provincie Oost-Vlaanderen, opende de nieuwe, tweede vleugel. Hierdoor kreeg

de vaste expositieruimte meer vorm en werden twee ruimtes voor tijdelijke tentoonstellingen en een archeologisch depot in gebruik genomen. Een volgende fase was de openstelling van een Romeinse siertuin in 1997.

Twintig jaar lang vonden steeds meer enthousiaste bezoekers de weg naar het museum. Ook het aanbod werd met talrijke tentoonstellingen, educatieve projecten en evenementen ruimer en grootser opgevat. Na 2000 jaar staat Romeins Velzeke nu terug definitief terug op de kaart! Het kleine archeologisch museum van weleer barst uit zijn voegen. Ondanks onze voorliefde voor het verleden, evolueert het museum gelukkig mee met zijn tijd. We krijgen opnieuw de kans om verder te groeien. Op 7 april 2012 werd de eerste steen gelegd voor de nieuwe museumvleugel.

Aansluitend op de bestaande gebouwen en het openluchtpark wordt momenteel een nieuwbouw van 3 verdiepingen opgetrokken. Deze uitbreidingswerken zullen bijkomende ruimte voor onthaal, educatieve projecten, tijdelijke tentoonstellingen en wetenschappelijke werkingdepot creëren. Het gelijkvloers zal plaats bieden aan een ruim onthaal en vier extra zalen voor de permanente tentoonstelling. Op verdieping -1 komen drie ruimtes voor educatieve projecten en een zaal voor tijdelijke tentoonstellingen. Verdieping -2 wordt gereserveerd voor 'behoud en beheer'. Hier worden een gloednieuwe depotruimte, een modern conservering- en restauratieatelier en een werkruimte voorzien... Het gebouw zal 'verscholen' zijn want het zit gedeeltelijk ondergronds zodat de derde verdieping niet hoger komt dan het bestaande museumgebouw. Zo blijft de oude burgerwoning een herkenbaar baken in het Velzeekse landschap. Het in het landschap verzonken gebouw herbergt een 'ondergronds' archeologisch depot. Archeologische voorwerpen zullen terug bewaard worden waar ze indertijd ook gevonden werden: onder de grond.

Praktisch

Datum : zaterdag 9 mei, om 9.45 u.

Vertrekplaats : ingang Campus De Sterre, Krijgslaan, waar we de auto's veilig kunnen parkeren.

De bus brengt ons eerst naar de ingang van het Kasteel Ter Biezen, waar we omstreeks 10.30 u een afspraak hebben met Marc Libert, die ons zijn Wisterium zal tonen. Om 12.30 u worden we verwacht in De Klokke, op wandelafstand van het Wisterium, voor onze lunch.

Omstreeks 14.30 u komen we aan in het PAM Velzeke, waar twee gidsen ons zullen begeleiden in deze bijzonder interessante site.

Terugkeer in Gent is voorzien om 18 u.

Inschrijving : maximaal 40 deelnemers !

Daarom : neem contact op met de secretaris, Ferdinand Cobbaut, om zeker te zijn van uw deelname.

Laatste dag voor inschrijving = donderdag 26 april

Betaling door overschrijving van 47 Euro op ons rekeningnummer BE21 0011 1921 5403 van De Vrienden van de Plantentuin Gent.

Uw organisator: Paul Goetghebeur

Lidgeld 2015 (geldig voor een gezin)

Lid	11 euro
Beschermend lid	15 euro
Steunend lid	25 euro

Te betalen op rekening BE21 0011 1921 5403 van de Vrienden van de Plantentuin Gent, p/a Willy Maststraat 51 9032 Wondelgem, met als vermelding "lidgeld 2015" en "naam van het lid".

Wil a.u.b. de naam en het adres van het lid vermelden, indien deze verschillend is van de betalende persoon. Beste dank.

Plant van
de maand
Decaisnea
fargesii

Hennepvreter

Orobanche ramosa

Driemaandelijks tijdschrift
Jaargang 34 - nr. 1 - maart 2015
ISSN - 0777 - 8821
v.u. Paul Goetghebeur
K.L. Ledeganckstraat 35, 9000 Gent

Afgiftekantoor Gent 1
Erkenningsnummer P 608175

België-Belgique

P.B

3/6124

9000